

Handleiding behorend bij

Verplichte Meldcode huiselijk geweld en
kindermishandeling

Stappenplan voor het handelen bij signaleren van
huiselijk geweld en kindermishandeling

Deze handleiding is gebaseerd op het Basismodel Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, oktober 2013.

Juni 2015

Inhoudsopgave

1. Algemeen	4
1.1 Doel en functies van de meldcode	4
1.2 Verantwoordelijkheid en taken	4
1.3 Afbakening meldcode	4
1.4 Strafrechtelijke aanpak	5
1.5 Verhouding tot de verwijfsindex	5
2. De stappen die medewerkers geacht worden te zetten	6
2.1 Volgorde van de stappen	6
2.2 Termijnen van de stappen	6
3. Specifieke vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling	7
3.1 Vrouwelijke genitale verminking	7
3.2 Eergerelateerd geweld	7
4. Signalenlijst	8
4.1 Materiële omstandigheden	8
4.2 Gezondheid, lichamelijk functioneren, seksualiteit en verzorging	8
4.3 Opvoeding & gezinsrelaties	9
4.4 Onderwijs & Werk	9
4.5 Sociale omgeving buiten het gezin	10
5. Signalenlijst specifieke vormen	11
5.1 Signalen seksueel misbruik	11
5.2 Signalen meisjesbesnijdenis (vrouwelijke genitale verminking)	11
5.3 Signalen eergerelateerd geweld	12
6. Checklist signalen	13
7. Zorgadviesteam	18
8. Huiselijk Geweld	20
9. Informatie Veilig Thuis	21
9.1 Werkwijze van Veilig Thuis	21
9.2 Aandachtspunten	21
10. Formulier Aandachtspunten t.b.v. een melding	24
11. In gesprek met de ouder/verzorger of de leerling	25
11.1 Gesprek met kinderen	25
11.2 Gesprek met de ouder(s)	26
11.3 Positie van de leerling ouder en zijn ouder(s)	26
11.4 Bekendmaken van de identiteit van de melder bij vermoedens van kindermishandeling	27
11.5 Inspanningen na de melding	27
12. Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht	28
12.1 Inhoud en doel van het beroepsgeheim	28
12.2 Paradox van de geheimhoudingsplicht	28
12.3 Conflict van plichten	29
12.4 Wettelijk meldrecht	30
13. Adressen en websites	32
14. Geraadpleegde informatie	33

Inleiding

Op 1 juli 2013 is de wet Verplichte Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in werking getreden. In het kader van kwaliteitszorg, wordt de plicht opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking (ook wel genoemd meisjesbesnijdenis) en eerge relateerd geweld. De verplichting geldt voor organisaties en zelfstandige medewerkers in de (jeugd)gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en justitie.

Deze meldcode is gebaseerd op het basismodel meldcode: Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling van het Ministerie van VWS en is het vervolg op het 'Protocol Vermoeden kindermishandeling' voor de basisschool.

1. Algemeen

1.1 Doel en functies van de meldcode

De verplichting voor de basisschool om een meldcode te hanteren, heeft tot doel medewerkers te *ondersteunen* in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De meldcode bevat een stappenplan. Dit stappenplan leidt de medewerker stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de medewerker duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij op een verantwoorde wijze komt tot een besluit over het doen van een melding. Deze ondersteuning van medewerkers in de vorm van het stappenplan, levert, zo mag worden verwacht, een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Daarnaast fungeert de meldcode als *toetssteen* voor de organisatie én voor de individuele medewerker. De *organisatie* zal, als zij aan toezicht door de inspectie is onderworpen, door de inspectie kunnen worden aangesproken op het beschikken over een deugdelijke meldcode én op het scheppen van de randvoorwaarden waardoor de medewerkers die binnen een organisatie werkzaam zijn, de meldcode in een veilig werkklimaat kunnen toepassen.

Individuele medewerkers kunnen worden aangesproken op de feitelijke toepassing van het stappenplan in de meldcode bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Zo zal in een onderzoek naar aanleiding van een bepaalde casus op organisatieniveau worden bekeken of er een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om de meldcode te laten 'werken'. Het handelen van de betreffende medewerkers kan worden getoetst aan het stappenplan van de code.

1.2 Verantwoordelijkheid en taken

Voor het signaleren en het zetten van de stappen is een goede implementatie van de code en een veilig werkklimaat noodzakelijk. Daarom werkt deze meldcode ook de verantwoordelijkheden en taken van de verschillende functies binnen de organisatie nader uit. Het gaat dan met name om de implementatie van het stappenplan en om het scheppen van een veilig meldklimaat.

Voor het in gebruik nemen van de meldcode worden verantwoordelijkheden en taken binnen de organisatie doorgenomen en in werking gezet.

Ook zou de organisatiescode duidelijk moeten maken *welke functionarissen* kunnen worden geraadpleegd voor advies en ondersteuning bij het zetten van de stappen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling die binnen de organisatie werkzaam is of wordt aangesteld.

1.3 Afbakening meldcode

Huiselijk geweld en kindermishandeling door *medewerkers* vallen *niet* onder het bereik van het basismodel. Deze vormen van geweld vallen buiten het basismodel omdat dan andere stappen aan de orde zijn, zoals het informeren van de leidinggevende en/of de directie en het inschakelen van de betreffende inspectie. Meer informatie: www.ppsi.nl of meldcode@jso.nl.

1.4 Strafrechtelijke aanpak

Als door de signalen een vermoeden ontstaat van een ernstig misdrijf, is het verstandig om de te zetten stappen, al dan niet via Veilig Thuis, af te stemmen met de interventies van de politie. Gesprekken met slachtoffer en/of getuige kunnen het leveren van bewijs in de strafzaak namelijk belemmeren.

1.5 Verhouding tot de verwijsindex risicojongeren

In geval van een vermoeden van kindermishandeling zal de medewerker doorgaans niet alleen de stappen van de meldcode zetten, maar *daarnaast* ook moeten overwegen of een registratie zou moeten worden gedaan in de verwijsindex risicojongeren (0-23 jaar). Deze verwijsindex heeft tot doel om medewerkers die met hetzelfde kind te maken hebben met elkaar in contact te brengen als zij beiden risico's signaleren met betrekking tot, kort gezegd, een bedreigde ontwikkeling naar volwassenheid van de leerling. Doel daarvan is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van de leerling en zijn gezin. We wijzen er met nadruk op dat de het niet gaat om een keuze tussen een registratie in de verwijsindex of de stappen van de meldcode, maar dat beide acties bij vermoedens van kindermishandeling aan de orde zijn omdat ze elkaar ondersteunen.

2. De stappen die medewerkers geacht worden te zetten

De stappen gaan in op het proces *vanaf* het moment dat er signalen zijn. Het signaleren zelf heeft in het model een andere plaats gekregen. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van de medewerkers die binnen de organisatie werkzaam zijn. Zo bezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met de leerling en de ouder wordt verondersteld. De stappen wijzen de medewerker de weg als hij meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

2.1 Volgorde van de stappen

De stappen die hieronder worden beschreven zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt. Maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat de medewerker op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de ouder in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de medewerker eerst overleg willen plegen met een collega en met Veilig Thuis voordat hij het gesprek met de ouder aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

2.2 Termijnen van de stappen

Er zijn geen termijnen beschreven per stap. De reden hiervan is dat het beschrijven van een tijdsfad schijnveiligheid geeft. Elke situatie is anders en de medewerker zal een inschatting moeten maken op basis van ernst en (on)veiligheid van de situatie. Daarnaast zou een beschreven tijdsfad uit moeten gaan van de meest ernstige, fatale vorm en situatie van huiselijk geweld en kindermishandeling. Alle andere situaties zullen in datzelfde tijdsfad moeten worden afgehandeld. Dit is niet mogelijk en geeft geen recht aan de situatie van elke individu. Het is daarom dat wettelijk geen tijdsfad wordt vastgelegd. In elke situatie van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt opnieuw een inschatting gemaakt van de ernst en mate van spoed. Het is aan de medewerker en de organisatie om effectief en verantwoord te handelen.

3. Specifieke vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Voor alle duidelijkheid worden seksueel geweld, genitale verminking en eengerelateerd geweld specifiek genoemd bij de omschrijving, om duidelijk te maken dat ook deze vormen van geweld onder huiselijk geweld of kindermishandeling vallen. Overigens vragen deze specifieke vormen van geweld ook specifieke kennis en vaardigheden van medewerkers. Ontbreekt deze specifieke deskundigheid, dan is het verstandig om bij signalen die mogelijkwijs kunnen duiden op zo'n specifieke vorm van geweld, meteen een beroep te doen op VT. Tot slot dient vermeld te worden dat huiselijk geweld (binnen een gezin) waarvan kinderen getuigen zijn, ook valt onder kindermishandeling.

3.1 Vrouwelijke genitale verminking

Vrouwelijke genitale verminking, ook wel meisjesbesnijdenis genoemd, is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen. De lichtste vorm is een sneetje in de voorhuid van de clitoris. De meest verminkende vorm is de infibulatie of faraonische besnijdenis, waarbij de hele clitoris, de kleine schaamlippen en een deel van de grote schaamlippen verwijderd worden. Na hechting van wat over is van de grote schaamlippen blijft alleen een kleine opening over voor menstruatiebloed en urine.

Vrouwelijke genitale verminking is een traditioneel gebruik dat vooral voorkomt in een aantal Afrikaanse landen. De traditie is daar soms verweven geraakt met het geloof, zowel islamitisch als christelijk. De ingreep vindt meestal plaats bij jonge meisjes, de exacte leeftijd verschilt per land.

Alle vormen van vrouwelijke genitale verminking zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd.

3.2 Eengerelateerd geweld

Eengerelateerd geweld omvat elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of een vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken (Bureau Beke, 2005).

Eer kan worden gezien als de waarde van een persoon of zijn familie in een omgeving met een collectivistische structuur en met gemeenschappelijke normen en waarden. De eer van een persoon of zijn familie wordt bepaald door de gemeenschap. Eer is een bezit dat kan worden afgepakt, gestolen of aangetast. Het bezit van eer is zo belangrijk, dat sommige personen bereid zijn hun leven of dat van een ander op te offeren om het te verdedigen of terug te winnen.

Eengerelateerd geweld kan in alle lagen van een samenleving opdoemen. In Nederland komt het niet alleen voor bij de eerste generatie immigranten; de tweede en derde generatie van sommige families zetten deze culturele traditie voort.

Eengerelateerd geweld is géén religieus fenomeen. Het is een oeroud cultureel verschijnsel, ouder dan welke godsdienst dan ook, dat in meerdere landen door mensen van allerlei geloven gepraktiseerd wordt.

Voor meer informatie over de omgang met deze specifieke vormen van geweld wordt verwezen naar het Standpunt Preventie van Vrouwelijke Genitale Verminking door de Jeugdgezondheidszorg van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu (RIVM), het Handelingsprotocol VGV bij Minderjarigen, de Handreiking Eengerelateerd Geweld van de Federatie Opvang en naar het Stappenplan Eengerelateerd Geweld van de GGD Rotterdam – Rijnmond.

4. Signalenlijst

Deze signalenlijst geeft een overzicht van de leefgebieden waarop mogelijk signalen van (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling vast te stellen zijn. Het betreft signalen bij de jeugdige, de ouders, tussen ouder en jeugdige en in de sociale omgeving van het gezin die schadelijk/belemmerend zijn en/of bedreigend kunnen zijn voor de ontwikkeling van de jeugdige (0 tot 23 jaar).

Uitgangspunt bij het signaleren is altijd de mogelijke bedreiging van de gezonde en veilige ontwikkeling van de jeugdige. Zowel signalen die wijzen op risicofactoren (bedreiging van de ontwikkeling van de jeugdige) als beschermende factoren (positieve invloed op de ontwikkeling van de jeugdige) kunnen worden meegenomen.

Belangrijke aspecten bij kind-signalen zijn de volgende:

- *veranderingen* bij de jeugdige (onder andere in gedrag en uiterlijk);
- het voorkomen van *niet-leeftijdsadequaat* gedrag (gedrag passend bij jongere of oudere kinderen);
- het voorkomen van *abnormaal* gedrag;
- *extreme* (grensoverschrijdende) gedragingen.

4.1 Materiële omstandigheden

In het leefgebied 'Materiële omstandigheden' worden problemen genoemd die betrekking hebben op de woonomstandigheden van de jeugdige, de kwaliteit van de materiële verzorging van de jeugdige, de kwaliteit en veiligheid van de buurt waarin de jeugdige opgroeit en de financiële situatie van de jeugdige/het gezin.

1. Er zijn problemen betreffende de woning waarin de jeugdige woont.
2. De jeugdige krijgt onvoldoende materiële verzorging of er is sprake van onvoldoende investering in algemeen gangbare uitgaven.
3. Het gezin/de jeugdige heeft financiële problemen of is afhankelijk van een uitkering en/of anderen.
4. Het gezin/de jeugdige woont in een buurt die ontoereikend of onveilig is voor het grootbrengen/opgroeien van jeugdigen.
5. Het gezin/de jeugdige heeft geen vaste woon- of verblijfplaats of verhuist vaak.

4.2 Gezondheid, lichamelijk functioneren, seksualiteit en verzorging

Het leefgebied 'Gezondheid' betreft de lichamelijke en de geestelijke gezondheid van de jeugdige en/of de ouder(s) en het functioneren en de ontwikkeling van de jeugdige.

1. De jeugdige heeft problemen of een stoornis op het gebied van het emotionele en/of sociale functioneren en/of het gedrag.
2. Risicovol gedrag van de ouder(s) en/of inadequate lichamelijke en medische verzorging die de (ongeboren) jeugdige kan schaden.
3. De jeugdige heeft (onverklaarbaar) letsel en/of lichamelijke klachten die op kindermishandeling of jeugdprostitutie kunnen wijzen.
4. De jeugdige is minderjarig en (aanstaand) ouder.
5. Er is sprake van middelenmisbruik (alcohol, drugs, medicatie), gok- of computerverslaving bij de jeugdige en/of de ouder(s)/ander gezinslid.
6. De ouder (of een ander gezinslid) heeft fysieke/zintuiglijke problemen en/of handicaps, sociale, emotionele, cognitieve of gedragsproblemen en/of een specifieke emotionele, gedrags- of persoonlijkheidsstoornis.
7. Ingrijpende gebeurtenissen (life events).

4.3 Opvoeding & gezinsrelaties

Het leefgebied 'Opvoeding & Gezinsrelaties' betreft de pedagogische en relationele condities in het gezin waarin de jeugdige opgroeit.

1. Er is onenigheid binnen het gezin of tussen de ouders en/of de relatie tussen jeugdige en ouders is problematisch.
2. De jeugdige is slachtoffer van kindermishandeling.
3. De ouders hebben problemen in de opvoeding van de jeugdige en/of er zijn factoren die het ouderschap bemoeilijken.
4. Er is sprake van een civielrechtelijke kindbeschermingsmaatregel.
5. Er zijn problemen met veranderingen in de gezinssamenstelling (die voor instabiliteit in het gezin zorgen).
6. Er is sprake van hulpverlening aan een gezinslid vanwege ernstige problematiek.
7. Een ander gezinslid dan de jeugdige is betrokken bij criminele activiteiten.

4.4 Onderwijs & Werk

Het leefgebied 'Onderwijs & Werk' betreft het onderwijs (ook kinderopvang en buitenschoolse opvang) dat de jeugdige volgt en/of het werk dat de jeugdige heeft. Daarnaast gaat het ook om de omstandigheden die de onderwijs- en/of werksituatie van de jeugdige kunnen beïnvloeden.

1. Jeugdige is van school of kinderopvang gestuurd.
2. De jeugdige wisselt veelvuldig van school of kinderopvang.
3. De jeugdige is leerplichtig maar gaat niet naar school: de jeugdige spijbelt veel en/of er is sprake van gedekt verzuim.
4. De jeugdige is niet meer leerplichtig, maar heeft geen baan/praktijkonderwijs, geen startkwalificatie, geen vrijwilligerswerk en/of participeert onvoldoende in de samenleving.
5. De jeugdige heeft problemen in het cognitief functioneren, leren en schoolprestaties: Vermoeden of gediagnosticeerde leerstoornis/leerproblemen, taal-/spraakachterstand, ontwikkelingsvertraging/ achterstand of lage intelligentie. Onvoldoende of wisselende werkhouding/motivatie, concentratieproblemen, onvoldoende taakgerichtheid.
6. De jeugdige heeft op school/kinderopvang emotionele problemen: de jeugdige maakt zich snel zorgen, is snel overstuur. Klampt zich vast in nieuwe situaties, heeft veel tijd nodig om te wennen. Onzeker, faalangst, twijfelt veel, voelt zich nutteloos/waardeloos, angstig gespannen. Klaagt over hoofdpijn, buikpijn of misselijkheid. Schaamt zich, heeft schuldgevoelens. Neerslachtig, piekert, somber, heeft weinig plezier, voelt zich ongelukkig. Teruggetrokken, eenzaam, gesloten, stil verlegen, passief, lusteloos. Vermijdt oogcontact en lichamelijk contact. Suïcidegedachten.
7. De jeugdige heeft problemen in het contact met anderen op school/kinderopvang: de jeugdige is eenkennig, gesloten, vaak alleen. Heeft geen goede vriend of vriendin, kan niet makkelijk vrienden maken, wordt over het algemeen niet aardig gevonden door anderen. Geen goed contact met klasgenoten/leraren, heeft geen vertrouwensband met leraar/mentor. Wordt gediscrimineerd op basis van etniciteit, ras, geloof, seksualiteit, handicap, anders.
8. De jeugdige heeft op school/kinderopvang gedragsproblemen: de jeugdige houdt zich niet aan regels, heeft driftbuien en woede uitbarstingen., is koppig en onhandelbaar. Vecht met/pest anderen, gebruikt lichamelijk of verbaal geweld. Vernielt/steelt dingen, liegt of bedriegt. Overactief, druk, impulsief, onrustig, snel opgewonden. Luidruchtig, brutaal, schreeuwt, vloekt, is uitdagend, agressief, doet stoer, scheidt op, discrimineert. Prikkelbaar, achterdochtig, wreed, gemeen, overheersend. Ervaart zelf geen probleem (terwijl er wel een probleem is.) Pest, tiranniseert, gebruikt relaties, antisociaal gedrag, heeft delinquent vriendengroep. Ongewenste intimiteiten.
9. Kenmerken van de school/kinderopvang die op problemen en/of risico's kunnen wijzen: Negatief school- en/of klassenklimaat, strafklimaat, negatief werkklimaat, leven in twee culturen (Nederlandse en andere).

School/mentor/werkgever ervaart geen probleem (terwijl er wel een probleem is). Inadequate begeleiding van leerkrachten/begeleiders/werkgevers.

10. Kenmerken van opleiding/ouder(s) die op problemen en of risico's kunnen wijzen:

Laag opleidingsniveau van de ouder. Weinig opleiding van ouder(s). Ouder spreekt geen Nederlands.

Analfabetisme van ouder(s). Ouder(s) die moeite hebben met het nakomen van schoolregels. De ouders zijn onvoldoende betrokken bij de opleiding van de jeugdige. Ouder haalt kind opeens van zijn peuterspeelzaal/dagverblijf/school af. Onvoorspelbaar breng- en haalgedrag van de ouders.

11. De jeugdige is op school betrokken bij een ernstig incident. (Een ernstig incident kan leiden tot een pedagogische maatregel (schorsing) van beperkte tijdsduur, in samenspraak met de ouders. In uitzonderlijke gevallen kan overgegaan worden tot verwijdering van een leerling van de school).

4.5 Sociale omgeving buiten het gezin

Het leefgebied 'Sociale omgeving buiten het gezin en de school' betreft de omgeving (en met name de relaties in die omgeving) van de jeugdige buiten het gezin en buiten school/werk en het gedrag van de jeugdige in die omgeving. Dus bijvoorbeeld de kwaliteit van vriendschapsrelaties, het gedrag van de jeugdige (en evt. overlast/criminaliteit) op straat en openbare plekken (kinder- en jongerenwerk in buurthuis, winkels, cafés, etc.).

1. Er is sprake van een gebrekkig(e) (interactie met het) sociaal netwerk van de ouders en/of de jeugdige heeft geen hobby's of interesses.
2. De jeugdige en/of ouders maken geen of weinig gebruik van (sociale) voorzieningen en/of zijn onbereikbaar voor voorzieningen en/of zijn zorgwekkende zorgmijders.
3. De jeugdige en/of zijn ouders ervaren uitsluiting, discriminatie of intimidatie/pesterij als gevolg van het behoren tot een specifieke groep.
4. De relatie tussen de jeugdige en leeftijdsgenoten en/of volwassenen is problematisch.
5. De jeugdige en/of zijn ouders hebben in de leefomgeving gedragsproblemen of zijn betrokken bij criminele activiteiten.
6. De jeugdige is slachtoffer van criminaliteit.
7. De jeugdige heeft een strafrechtelijke maatregel.
8. De jeugdige is makkelijk beïnvloedbaar door anderen en daardoor kwetsbaar.

5. Signalenlijst specifieke vormen

5.1 Signalen seksueel misbruik

Lichamelijke signalen:

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina *en/of* anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen *en/of* zitten
- seksueel overdraagbare ziekten.

Psychosociale signalen:

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van de leerling (parentificatie).

Afwijkend seksueel gedrag:

- excessief *en/of* dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
- niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst voor zwangerschap
- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel.

5.2 Signalen meisjesbesnijdenis (vrouwelijke genitale verminking)

- vertellen over meisjesbesnijdenis in het algemeen
- aankondigen van besnijdenis.

Directe gevolgen tijdens en na de ingreep:

- extreme pijn (wanneer de ingreep zonder verdoving plaatsvindt)
- klachten bij urinelozing (pijn bij plassen, ophoping urine in de blaas)
- overmatig bloedverlies
- kans op infectie
- kans op overlijden van het meisje.

Mogelijke gevolgen na de ingreep:

- moeilijke en/of pijnlijke urinelozing
- urineweginfectie
- chronische pijn in de onderbuik
- littekenvorming
- menstratieklachten.

5.3 Signalen eengerelateerd geweld

Angst:

- schichtig reageren
- onzekerheid
- verwardheid
- apathisch zijn
- in zichzelf gekeerd zijn
- zich afsluiten van de buitenwereld.

Verandering van gedrag:

- plotselinge stressreacties
- schoolverzuim
- westerse kleding inruilen voor traditionele kleding en hele lichaam bedekken
- direct na school naar huis gaan
- stelselmatig opgehaald worden door vader of broer(s)
- vriendschappen verbreken
- verwondingen
- blauwe plekken.

Ontwijkend gedrag:

- ontwijkende antwoorden op directe vragen over bijvoorbeeld verwondingen of sociale controle door familie
- lichamelijke verwaarlozing
- zelfmoordpogingen
- zinspelen op zelfmoord
- fatalistische houding
- verhalen over geweld tegen andere familieleden.

6. Checklist signalen

Naam leerling(e):

Leeftijd:

School:

Groep:

Materiële omstandigheden

- Er zijn problemen betreffende de woning waarin de jeugdige woont.
- De jeugdige krijgt onvoldoende materiële verzorging of er is sprake van onvoldoende investering in algemeen gangbare uitgaven.
- Het gezin/de jeugdige heeft financiële problemen of is afhankelijk van een uitkering en/of anderen.
- Het gezin/de jeugdige woont in een buurt die ontoereikend of onveilig is voor het grootbrengen/opgroeien van jeugdigen.
- Het gezin/de jeugdige heeft geen vaste woon- of verblijfplaats of verhuist vaak.

Gezondheid, lichamelijk functioneren, seksualiteit en verzorging

Het leefgebied 'Gezondheid' betreft de lichamelijke en de geestelijke gezondheid van de jeugdige en/of de ouder(s) en het functioneren en de ontwikkeling van de jeugdige.

- De jeugdige heeft problemen of een stoornis op het gebied van het emotionele en/of sociale functioneren en/of het gedrag.
- Risicovol gedrag van de ouder(s) en/of inadequate lichamelijke en medische verzorging die de (ongeboren) jeugdige kan schaden.
- De jeugdige heeft (onverklaarbaar) letsel en/of lichamelijke klachten die op kindermishandeling of jeugdprostitutie kunnen wijzen.
- De jeugdige is minderjarig en (aanstaand) ouder.
- Er is sprake van middelenmisbruik (alcohol, drugs, medicatie), gok- of computerverslaving bij de jeugdige en/of de ouder(s)/ander gezinslid.

- De ouder (of een ander gezinslid) heeft fysieke/zintuiglijke problemen en/of handicaps, sociale, emotionele, cognitieve of gedragsproblemen en/of een specifieke emotionele, gedrags- of persoonlijkheidsstoornis.
 - Ingrijpende gebeurtenissen (life events).
-
-
-

Opvoeding & gezinsrelaties

Het leefgebied 'Opvoeding & Gezinsrelaties' betreft de pedagogische en relationele condities in het gezin waarin de jeugdige opgroeit.

- Er is onenigheid binnen het gezin of tussen de ouders en/of de relatie tussen jeugdige en ouders is problematisch.
 - De jeugdige is slachtoffer van kindermishandeling.
 - De ouders hebben problemen in de opvoeding van de jeugdige en/of er zijn factoren die het ouderschap bemoeilijken.
 - Er is sprake van een civielrechtelijke kindbeschermingsmaatregel.
 - Er zijn problemen met veranderingen in de gezinssamenstelling (die voor instabiliteit in het gezin zorgen).
 - Er is sprake van hulpverlening aan een gezinslid vanwege ernstige problematiek.
 - Een ander gezinslid dan de jeugdige is betrokken bij criminele activiteiten.
-
-
-

Onderwijs & Werk

Het leefgebied 'Onderwijs & Werk' betreft het onderwijs (ook kinderopvang en buitenschoolse opvang) dat de jeugdige volgt en/of het werk dat de jeugdige heeft. Daarnaast gaat het ook om de omstandigheden die de onderwijs- en/of werksituatie van de jeugdige kunnen beïnvloeden.

- De jeugdige heeft problemen in het cognitief functioneren, leren en schoolprestaties.
- De jeugdige is van school/kinderopvang gestuurd.
- De jeugdige wisselt veelvuldig van school.
- De jeugdige is leerplichtig en gaat niet naar school.

- De jeugdige is niet meer leerplichtig, maar heeft geen baan/praktijkonderwijs, geen startkwalificatie, geen vrijwilligerswerk en/of participeert onvoldoende in de samenleving.
 - De jeugdige heeft problemen in het contact met anderen op school/kinderopvang.
 - De jeugdige heeft op school/kinderopvang gedragsproblemen.
 - Kenmerken van de dagbesteding (school, kinderopvang, buitenschoolse opvang of werk) die op problemen en/of risico's kunnen wijzen.
 - Kenmerken van opleiding/werk/betrokkenheid ouder(s) die op problemen en/of risico's kunnen wijzen.
 - De jeugdige is op school betrokken bij een ernstig incident.
-
-
-

Sociale omgeving buiten het gezin

Het leefgebied 'Sociale omgeving buiten het gezin en de school' betreft de omgeving (en met name de relaties in die omgeving) van de jeugdige buiten het gezin en buiten school/werk en het gedrag van de jeugdige in die omgeving. Dus bijvoorbeeld de kwaliteit van vriendschapsrelaties, het gedrag van de jeugdige (en evt. overlast/criminaliteit) op straat en openbare plekken (kinder- en jongerenwerk in buurthuis, winkels, cafés, etc.).

- Er is sprake van een gebrekkig(e) (interactie met het) sociaal netwerk van de ouders en/of de jeugdige heeft geen hobby's of interesses.
 - De jeugdige en/of ouders maken geen of weinig gebruik van (sociale) voorzieningen en/of zijn onbereikbaar voor voorzieningen en/of zijn zorgwekkende zorgmijders.
 - De jeugdige en/of zijn ouders ervaren uitsluiting, discriminatie of intimidatie/pesterij als gevolg van het behoren tot een specifieke groep.
 - De relatie tussen de jeugdige en leeftijdsgenoten en/of volwassenen is problematisch.
 - De jeugdige en/of zijn ouders hebben in de leefomgeving gedragsproblemen of zijn betrokken bij criminele activiteiten.
 - De jeugdige is slachtoffer van criminaliteit.
 - De jeugdige heeft een strafrechtelijke maatregel.
 - De jeugdige is makkelijk beïnvloedbaar door anderen en daardoor kwetsbaar.
-
-
-

Specifieke en andere signalen

Probleembeschrijving

Waar maakt u zich zorgen over? Wat neemt u concreet waar aan problemen bij de leerling, op school, in gezin of sociaal netwerk? Hoe vaak en in welke situatie(s) doet het probleem zich voor? Hoe lang speelt het probleem al? Omschrijf duidelijk de kern van het probleem dat aangepakt moet worden.

Eerdere of lopende aandacht, onderzoek, hulp of begeleiding

Wat heeft de school nu of eerder gedaan om het probleem aan te pakken, de situatie te veranderen? Heeft een externe organisatie nu of eerder iets gedaan om de probleemsituatie te veranderen? Indien er een diagnose is gesteld, geef aan welke.

Wat heeft de leerling in uw optiek nodig aan ondersteuning, zorg of hulp?

Ziet u vanuit wat goed gaat bij leerling, school, gezin en/of sociaal netwerk aangrijpingspunten om de probleemsituatie aan te pakken?

7. Zorgadviesteam

ZorgAdviesTeam (ZAT)

Sommige kinderen ervaren belemmeringen om zich optimaal te ontwikkelen. Oorzaken hiervoor kunnen liggen in de psychosociale ontwikkeling van het kind zelf, in de school- of klassensituatie of in de gezins-/omgevingssituatie waarin het kind zich bevindt. Om deze kinderen optimale ontwikkelingskansen te bieden, moeten de betrokken partners voor hulp en ondersteuning aan deze kinderen/gezinnen snel een beroep kunnen doen op elkaar. Dit vraagt om een nauwe samenwerking tussen de partners van zowel interne zorgstructuren, interne zorgteams, als van de partners binnen de brede zorgstructuur, o.a. het Zorgadviesteam (ZAT). Ten behoeve van een sluitende ketenaanpak is het "een must" dat de interne zorgstructuren/brede zorgstructuur gebruik maken van de Verwijsindex.

Zorgadviesteams Wat? Wanneer? Hoe?

Wat is een ZAT?

Een Zorgadviesteam (ZAT) is een team van professionals, die zorg en begeleiding bieden aan kinderen en met ouders samenwerken om passend onderwijs en/of passende zorg te bieden. Het is een samenwerkingsverband tussen partners in onderwijs en zorg, voor zwaardere en complexere problematiek. Het ZAT wordt gedefinieerd als een multidisciplinair, casuïstiek overleg. Met deze werkwijze zal de zorg voor kinderen en jeugdigen naar verwachting beter en efficiënter worden geregeld. De contacten worden gebruikt om met name de samenwerking en het elkaar informeren over de voortgang van het zorgtraject te verbeteren. Het overleg is gericht op het ondernemen van actie.

Het ZAT is een middel en geen doel op zich. Het gaat erom dat kinderen zo snel mogelijk, zo adequaat mogelijk en zo thuis nabij mogelijk de (onderwijs)zorg krijgen die zij nodig hebben. Er zijn ZAT's voor kinderen van 0 tot 4 jaar, van 4 tot 12 jaar en van 12 tot 18 jaar. Waar dat nodig is, kan het dossier worden overgedragen zodra een kind een leeftijdsgrens passeert.

Hoe werkt een ZAT?

Het ZAT ondersteunt peuterspeelzalen, kinderopvang en onderwijs bij het signaleren en bespreekbaar maken van zorgen met ouders. Tijdens een bespreking van een kind maken de deskundigen in het ZAT gezamenlijk een inschatting van de situatie en beoordelen zij wat de beste actie voor dit kind zou zijn. Ook spreken zij af welke organisatie actie onderneemt en wanneer. In de volgende bijeenkomst van het ZAT wordt de voortgang besproken: zijn de afgesproken acties uitgevoerd en hebben deze het gewenste resultaat gehad? Wat moet er nog gebeuren, wie blijft de leerling zo nodig volgen? Doordat verschillende organisaties in het ZAT samenwerken, wordt voorkomen dat kinderen uit beeld verdwijnen.

Wat willen we bereiken in het ZAT:

A) Zoveel mogelijk kinderen en hun gezinnen, zo vroeg en zo snel mogelijk goede en afgestemde zorg bieden.
B) Professionals rondom kinderen laten samenwerken en ondersteunen bij het omgaan met kinderen en gezinnen, waarbij de aansluiting van de lokale voorzieningen, jeugdzorg en onderwijs, van groot belang is. Een duidelijke en overzichtelijke samenwerkingsstructuur waarin kinderen en jongeren centraal staan. Uitgangspunt hierbij is dat zowel de gemeente als de instellingen voor onderwijs en jeugd op basis van gelijkwaardigheid samenwerken en ieder zijn verantwoordelijkheid hierin draagt.

Mogelijke acties vanuit het ZAT zijn:

- de inbrenger ondersteunen om het gesprek met de ouders aan te gaan;
- directe zorg door één van de organisaties inzetten;

- adviseren om een andere discipline te betrekken (bijvoorbeeld naar het CJG, medisch specialist, logopedist).

Zorg via het ZAT

Wanneer dat noodzakelijk is, kunnen de aangesloten organisaties in het ZAT onmiddellijk zorg aanbieden. Denk hierbij aan het Maatschappelijk Werk en de Jeugdgezondheidszorg.

Privacy

Een kind wordt alleen op naam besproken in een ZAT als de ouders daarover mondeling zijn geïnformeerd. Dit is bepaald in het privacyreglement van het ZAT. Dit reglement verplicht alle deelnemers tot geheimhouding. Soms kiest het ZAT ervoor om een leerling anoniem te bespreken. Dat gebeurt als één van de vaste leden van het ZAT de mening over een casus wil horen van de andere experts binnen het ZAT (interview). Bij ernstige zorgen over een kind kan de leerling - met een beroep op overmacht - toch op naam worden besproken, zonder dat ouders daarover geïnformeerd zijn. Het ZAT hanteert het principe dat de privacywetgeving niet in het nadeel van de leerling mag werken.

Van elke ZAT-bespreking wordt een kort verslag gemaakt waarin hoofdzakelijk de gemaakte afspraken staan. De verslagen zijn uitsluitend in te zien door de deelnemers van het betreffende ZAT. De acties die hier afgesproken worden, dienen terecht te komen in 1Gezin 1Plan.

8. Huiselijk Geweld

Wat is huiselijk geweld?

Bij huiselijk geweld denken veel mensen aan lichamelijk geweld en mishandeling. Maar ook vernedering, verwaarlozing, seksueel misbruik en financiële uitbuiting zijn vormen van huiselijk geweld. Huiselijk geweld wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Dit kan de eigen partner zijn, een ander gezinslid, iemand uit de familie, een huisvriend of een ex-partner. Huiselijk geweld komt veel voor en is zeer ingrijpend. Soms is het geweld eenmalig, soms duurt het maanden of zelfs jaren. Vaak is door huiselijk geweld 'thuis' geen veilige plek meer.

Wie kan er mee te maken krijgen?

Iedereen kan te maken krijgen met huiselijk geweld: vrouwen en mannen, kinderen en ouderen. Slachtoffers van huiselijk geweld vinden het vaak moeilijk om er over te praten. Ze schamen zich, zijn bang of ze willen hun partner of familie niet in de problemen brengen. Ze weten vaak niet waar ze hulp kunnen krijgen. Erover praten met vrienden, familie of hulpverleners is meestal de eerste stap om het geweld te stoppen. Ook voor plegers van huiselijk geweld is het niet makkelijk om erover te praten. Zij hebben hulp nodig om het geweld te kunnen stoppen. Buren, familie of vrienden vinden het vaak moeilijk zich te mengen in andermans privé-situatie. Maar simpelweg luisteren naar iemands verhaal kan al een stap in de goede richting zijn.

Ook zijn er meer dan 100.000 kinderen per jaar getuige van huiselijk geweld. Ongeveer 90% van de kinderen die opgroeien in een gewelddadig gezin zijn hier getuige van. Ze voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen. Tussen de 30% en 40% van deze kinderen is zelf tevens slachtoffer, omdat zij ook mishandeld worden of omdat zij tussenbeide springen.

Kinderen die thuis getuige zijn van geweld lopen ernstige psychische schade op. Van deze kinderen raakt 40% tot 60% getraumatiseerd doordat zij getuige zijn van de mishandeling tussen hun ouders.

Wat kunt u doen?

Heeft u vragen over huiselijk geweld of het vermoeden dat een leerling getuige en / of slachtoffer is van huiselijk geweld dan kunt u voor advies terecht bij VT.

VT is een aanspreekpunt voor slachtoffers en plegers van huiselijk geweld. Ook iedereen in hun omgeving kan bellen met VT. Hier wordt geluisterd naar uw vraag of probleem. Samen met u wordt vervolgens naar een oplossing gezocht. Het is ook mogelijk om u in contact te brengen met andere instanties die u verder helpen. Bijvoorbeeld Sociale Jeugd en Zedenpolitie of maatschappelijk werk. De medewerker van VT zet zich voor u in totdat een passende oplossing is gevonden. De medewerkers van VT hebben geheimhoudingsplicht. Er gaat geen informatie naar anderen zonder uw toestemming. U kunt ook altijd anoniem bellen!

9. Informatie over Veilig Thuis

9.1 Werkwijze Veilig Thuis

Veilig Thuis streeft ernaar zo laagdrempelig mogelijk te werken en kan telefonisch benaderd worden door iedereen die zich zorgen maakt over de situatie van bepaalde kinderen. Dit kunnen mensen zijn die beroepshalve met kinderen te maken hebben, maar ook burens of familieleden. Het is voor niet-professionals (familie, burens etc.) mogelijk om anoniem te melden. Via Veilig Thuis wordt de naam van de melder dan niet bekend gemaakt bij het kind, diens gezin of derden. Voor professionals is het niet wenselijk dat zij anoniem melden, wel mogelijk in bepaalde situaties.

Bij telefonisch contact maakt de beller de keuze tussen:

Advies (meestal éénmalig)

Vragen kunnen betrekking hebben op het interpreteren van signalen of op de schadelijkheid van het gedrag van ouders voor kinderen. Degene die advies vraagt van Veilig Thuis blijft zelf verantwoordelijk voor het gevolg. Veilig Thuis registreert geen gegevens over het betreffende kind of gezin.

Consult (meestal meerdere contacten)

Veilig Thuis beperkt zich niet tot een eenmalige advies maar biedt een vorm van ondersteuning en coaching. Er wordt geen actie ondernomen door VT richting cliënt en er worden geen gegevens over cliënten geregistreerd. Er kan wel een dossier op naam van de consultvrager worden aangelegd.

Melding

Als er geen mogelijkheden – meer – zijn om helderheid te krijgen over een vermoeden of als het niet lukt noodzakelijk geachte hulpverlening op gang te brengen, terwijl de zorgen over het kind blijven bestaan, kan het noodzakelijk zijn een melding te doen bij VT. Hierbij neemt VT alle gegevens op over het kind of het gezin waar melding over wordt gemaakt. Daarna volgt intern een intake-overleg, waarbij een vertrouwensarts aanwezig kan zijn. In dit overleg wordt besloten of VT verantwoordelijkheid moet nemen voor de gemelde situatie. De melder krijgt bericht of de zaak is aangenomen en VT verantwoordelijkheid neemt. Uitgangspunt bij een melding is om zo min mogelijk buiten de ouders/verzorgers om te opereren en zo snel mogelijk contact te leggen met hen zelf (binnen vier tot zes weken). Alleen indien het belang van het kind zich hiertegen verzet, wordt dit contact uitgesteld en wordt in eerste instantie huisarts, school e.d. benaderd.

Anonimiteit van de melder

VT wil graag zo open mogelijk met meldingen omgaan. Soms is dat echter niet verstandig. Op grond van wettelijke regels bestaat in onderstaande gevallen het recht om anoniem te blijven ten opzichte van het gezin. Beroepskrachten zoals docenten kunnen in uitzonderlijke gevallen anoniem blijven. Dit kan alleen wanneer de bekendmaking van uw naam:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor het kind of voor andere kinderen in het gezin, of
- een bedreiging vormt of kan vormen voor u zelf of voor uw medewerkers, of
- uw vertrouwensrelatie met het gezin verstoort of kan verstoren.

Als met u is afgesproken dat u anoniem blijft voor het gezin, dan zorgt VT ervoor dat uw informatie zo in het dossier wordt opgeslagen, dat de ouders ook uit het dossier uw identiteit niet kunnen achterhalen.

9.2 Aandachtspunten

- Maak onderscheid tussen waarneembare feiten en beleving.

- Bespreek de feiten waar zorgen over zijn met ouders en of jeugdige. Je hebt geen toestemming nodig van ouders om een zorgmelding te doen maar je moet wel aangeven dát je meldt, en op grond waarvan!
- Activeer hen om zich zelf aan te melden bij toegang jeugd van de gemeente.
- Als ouders zich uiteindelijk niet zelf willen aanmelden maak dan duidelijk dat jij jouw zorgen (*bij voorkeur* schriftelijk) kenbaar zult maken bij VT vanuit jouw verantwoordelijkheid. Een kopie van deze schriftelijke melding van zorgen wordt verstrekt aan ouders.
- In het geval van ernstige fysieke mishandeling, seksueel misbruik en zaken met een sterk medisch karakter wordt gemeld bij VT.
- Professionals kunnen in uitzonderingsgevallen anoniem melden bij VT. Met name als veiligheid van kind of professional in het geding is. Belangrijk is om advies te vragen aan VT hoe te handelen.
- Schroom niet om bij VT advies te vragen over je zorgen.

Telefoonnummer VT:

0800-2000

10. Formulier Aandachtspunten t.b.v. een melding

Voor een juiste beoordeling van een melding is het van belang over voldoende informatie te beschikken. Om de melder tegemoet te komen zijn er teksthouten met nevenstaande aandachtspunten onder elkaar gezet. U kunt dit formulier in Word bewerken en toesturen aan VT.

De intake van VT beoordeelt of een melding wordt aangenomen.

Melding bij het VT

Gegevens van de melder:

Naam, adres en relatie tot de betrokkenen

Gegevens van de betrokkenen:

Naam, adres van de ouders/verzorgers; naam en geboortedatum van de leerling; verblijfplaats van de leerling

Waarover bestaan de zorgen?

Problematiekbeschrijving; hoe lang bestaat het probleem, ervaren de betrokkenen de situatie als probleem?

Zorggedrag/signalen kind:

Ontwikkeling en functioneren; specifieke problematiek

Gezinssituatie en achtergrond:

Gezinssamenstelling; ouderlijk gezag; culturele achtergrond; woon- en werksituatie; ondersteuning vanuit de omgeving; specifieke problematiek bij de ouders

Eerdere hulpverlening:

Welke hulp is tot nu toe geboden/welke hulp is nu nog aanwezig

Reden van de melding:

Samengevat beschrijven dat de situatie waarin de leerling zich bevindt bedreigend is; de ouders geen verandering in de situatie willen en/of kunnen brengen; hulpverlening in een vrijwillig kader niet tot stand komt

Belangrijke adressen:

School:

Huisarts:

Hulpverlenende organisaties:

Bespreking van de melding:

Datum van de bespreking/aankondiging van de melding; reactie van de ouders/verzorgers; afschrift van de melding aan de ouders.

Ja/nee en zo nee waarom niet

11. In gesprek met de ouder/verzorger of de leerling

Na het collegiaal overleg en eventueel het adviesgesprek met Veilig Thuis, volgt een gesprek met de ouder. Omdat openheid een belangrijke grondhouding is in de verschillende vormen van dienstverlening aan de ouder, wordt in het stappenplan zo snel mogelijk contact gezocht met de ouder (of met zijn ouders) om de signalen te bespreken. Soms zal het vermoeden door het gesprek worden weggenomen, dan zijn de volgende stappen van het stappenplan niet nodig.

Worden de zorgen over de signalen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet.

Heeft een medewerker behoefte aan ondersteuning bij deze stap, dan kan hij ook daarover advies vragen aan een collega of aan een aandachtsfunctionaris binnen de eigen organisatie of praktijk en/of aan Veilig Thuis.

In het gesprek met de ouder gaat het er om dat de medewerker:

- 1) het doel van het gesprek uitlegt;
- 2) de signalen, dit wil zeggen de feiten die hij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij heeft gedaan, bespreekt;
- 3) de ouder uitnodigt om daarop te reageren;
- 4) en pas na deze reactie zo nodig komt tot een interpretatie van wat hij heeft gezien en gehoord en wat hem in reactie daarop verteld is.

11.1 Gesprek met kinderen

Ook als een ouder nog jong is, is het van belang dat de medewerker het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk is, of te belastend voor hem is. De medewerker beoordeelt zelf, of een gesprek zinvol en mogelijk is, zo nodig in overleg met een collega, of met VT.

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn zodat de leerling zich vrij kan uiten. De medewerker hanteert hiervoor de regels die binnen de organisatie van toepassing zijn. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van de leerling, van de medewerker, of die van anderen, kan ook in deze sector worden besloten om toch een eerste gesprek met de leerling te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd.

Kindermishandeling aanpakken is een zaak van volwassenen

Het doel van een gesprek met een kind is het ondersteunen en het laten uiten van gevoelens en gedachten van de leerling. Het doel van een gesprek is *niet* om via de leerling de situatie te onderzoeken. De leerling is het slachtoffer en kan hierdoor in een onveilige situatie geraken of kan gaan worstelen met loyaliteit ten opzichte van de ouder. Wees u bewust van de sterke loyaliteitsgevoelens van een kind ten opzichte van zijn ouders. Val nooit de ouders af tegenover de leerling, al hebben ze nog zulke afschuwelijke dingen gedaan. De leerling zal over het algemeen geen vertrouwen meer hebben in iemand die zijn ouders veroordeelt. Wel kan het gevoel van de leerling worden verwoord of bevestigd.

Beloof nooit geheimhouding

Zeg nooit op voorhand geheimhouding toe aan een kind. Veel kinderen willen in eerste organisatie alleen iets vertellen als er beloofd wordt om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte gegeven wordt, komt de medewerker voor een groot dilemma te staan als de leerling vertelt dat het mishandeld wordt: zij moet dan of het vertrouwen van de leerling schenden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. De medewerker die een kind geheimhouding belooft uit angst dat de leerling anders blijft zwijgen, moet zich wel bewust zijn van de consequenties van deze belofte.

Als een medewerker geen geheimhouding wil toezeggen kan zij de leerling wel beloven dat zij geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan de leerling te vertellen.

11.2 Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijkerwijs betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. De ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, als regel te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

NB: Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van de leerling of die van anderen. Bijvoorbeeld als de medewerker redenen heeft om aan te nemen dat hij de leerling dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het van school zullen halen, of niet meer naar school zullen brengen, of dat het geweld zal escaleren.

Bij een besluit om geen contact te leggen met het kind en/of ouder(s) in verband met een mogelijke vertrouwensbreuk dient te worden bedacht dat precies door dit besluit ook weer een risico ontstaat op een vertrouwensbreuk, namelijk op het moment dat de betrokkene ontdekt dat de beroepskracht zonder zijn medeweten een melding over hem heeft gedaan.

11.3 Positie van de leerling ouder en zijn ouder(s)

Is de leerling nog geen 12 jaar oud, dan voert de medewerker het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de leerling. Is de leerling 12 jaar of ouder dan wordt het gesprek gevoerd met de ouders en met de leerling zelf. Is de leerling al wel 12, maar nog geen 16 jaar dan wordt het gesprek gevoerd met de leerling en/of met de ouder. De beroepskracht beoordeelt zelf of hij hen afzonderlijk spreekt of met hen samen in gesprek gaat.

Melding zonder gesprek met de ouder of zijn ouders

In de instructie bij de vijfde stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van contacten met de ouder over de melding. Het gaat om situaties waarin de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van een gesprek worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de ouder de contacten met de medewerker zal verbreken waardoor de leerling uit het zicht raakt.

11.4 Bekendmaken van de identiteit van de melder bij vermoedens van kindermishandeling

Artikel 55 van het Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg geeft als hoofdregel dat de identiteit van de melder door Veilig Thuis aan het gezin bekend wordt gemaakt. Een melder kan echter ten opzichte van het gezin anoniem blijven als de melding:

- (1) een bedreiging vormt of kan vormen voor de leerling, voor andere jeugdigen of voor de medewerker of zijn medewerkers; of
- (2) de vertrouwensrelatie zou kunnen verstoren tussen de medewerker en de leerling of de ouder(s).

11.5 Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als een medewerker een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de medewerker in zijn contact met VT ook bespreekt wat hij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening, kan doen om de ouder of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de medewerker bij de ouder na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, de leerling blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met VT om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

12. Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht

Hieronder wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim en het meldrecht.

12.1 Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere medewerker die individuele ouderen hulp, zorg, steun, of een andere vorm van begeleiding biedt, heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de medewerker om, kort gezegd, om geen informatie over de ouder aan derden te verstrekken, tenzij de ouder hem daarvoor toestemming heeft gegeven.

Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de ouder het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken.

De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de basisschool en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een zekere inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de medewerker zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor medisch hulpverleners, zoals artsen en verpleegkundigen, zij vinden hun zwijgplicht in artikel 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in artikel 7:457 Burgerlijk Wetboek. Voor medewerkers in de jeugdzorg is de zwijgplicht specifiek geregeld in artikel 53 van de Wet op de jeugdzorg. Vertrouwensinspecteurs in het onderwijs kennen een eigen bepaling over de omgang met hun zwijgplicht in artikel 6 van de Wet op het onderwijstoezicht.

12.2 Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om er voor te zorgen dat mensen naar de medewerker toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een ouder die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de medewerker meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen.

Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een handreiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een ouder aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan VT, geldt als hoofdregel dat de medewerker zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de ouder zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de ouder, ondanks de inspanning van de medewerker, zijn toestemming, dan houdt het *niet* op maar maakt de medewerker een *nieuwe afweging*.

NB1: De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een kind vanaf zijn 16^e jaar zelf toestemming geeft aan een medewerker voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een kind dit recht zelfs al vanaf zijn 12^e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een kind vanaf 12 of 16 jaar *die nog thuis woont*, ook gesproken worden met zijn ouders. Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de leerling verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

NB2: Van het vragen van toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van de leerling, van de medewerker of die van anderen.

12.3 Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een medewerker door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de medewerker alleen door te spreken het kind kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een *conflict van plichten*. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim, botst met de plicht om het kind te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een kind die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een medewerker, ook zonder toestemming van de ouder, over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming.

1. Kan ik door te spreken *zwaarwegende belangen van het kind behartigen*?
2. Is er een *andere mogelijkheid* om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
3. Waarom is het niet mogelijk om *toestemming van de ouder* te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
4. Zijn de *belangen van het kind* die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de ouder heeft bij mijn zwijgen?
5. Als ik besluit om te spreken *aan wie moet ik dan, welke informatie* verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Beoordeling van een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim

- Zou achteraf een toetsende organisatie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de medewerker, dan wordt vooral de *zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen*. Daarbij wordt o.a. gelet op:
 - collegiale consultatie;
 - raadpleging van Veilig Thuis;
 - aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen;

- zorgvuldige en concrete afweging van belangen; en
- de contacten die er met de ouder zijn geweest over de melding. Concreet gaat het er dan om of de medewerker zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin het kind verkeert, heeft ingespannen om de ouder toestemming te vragen, of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek.

Als hulpmiddel bij de besluitvorming over het verbreken van de geheimhoudingsplicht en het doen van een melding, wordt verwezen naar de website van de privacy helpdesk van het Ministerie van Justitie, www.huiselijkgeweld.nl/cgi-bin/beroepsgeheim.cgi.

NB: Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het melden van een kind zonder dat de ouder daarvoor zijn toestemming heeft gegeven zorgvuldig vast te leggen. Niet alleen de melding dient te worden vastgelegd, ook de belangen die zijn afgewogen en de personen die van te voren over het besluit zijn geraadpleegd.

12.4 Wettelijk meldrecht

Voor vermoedens van kindermishandeling is het leerstuk van het conflict van plichten nog eens bevestigd in artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg dat een uitdrukkelijk meldrecht bevat. Iedere medewerker met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis van dit wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, zo nodig zonder toestemming van de leerling en/of de ouder, bij VT te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de medewerker om op verzoek van VT informatie over de leerling en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zo nodig zonder toestemming van de leerling en/of de ouder.

Voor vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, zal de nieuwe wet een vergelijkbaar wettelijk meldrecht gaan bevatten. Zolang deze wet en het daarin opgenomen meldrecht er nog niet zijn, biedt het conflict van plichten uitkomst in die gevallen waarin geen toestemming wordt verkregen - of kan worden gevraagd - en een melding toch noodzakelijk is om het geweld te stoppen en de ouder tegen dit geweld te beschermen.

Betekenis 'zonder toestemming'

De wetteksten over de meldrechten maken door de woorden 'zonder toestemming' te gebruiken duidelijk dat het om een *meldrecht* van de beroepskracht gaat. Dit wil zeggen dat de beroepskracht ook zonder toestemming van de leerling of de ouders kan besluiten om een melding te doen of om desgevraagd informatie te verstrekken. Gelet op de stappen van de meldcode betekent 'zonder toestemming' zeker niet zonder medeweten. Als regel behoort de beroepskracht vooraf in gesprek te gaan met de leerling over de signalen en over zijn voornemen om een melding te doen. In dit gesprek behoort hij de leerling ook uitdrukkelijk de ruimte te geven om te reageren op de signalen en op het voornemen van een melding. Pas daarna komt de beroepskracht tot een definitief besluit over het al dan niet doen van een melding. Omdat het bij het tweede wettelijk meldrecht, voor huiselijk geweld, gaat om meldingen waarbij uitsluitend meerderjarigen zijn betrokken, mogen er extra inspanningen van de beroepskracht worden gevraagd om de betrokkenen mee te krijgen in zijn aanpak om het geweld te stoppen en passende hulp te bieden. Aan meerderjarigen komt immers als regel zelfbeschikkingsrecht toe. Gebruik maken van het wettelijk meldrecht tegen de wens van de leerling of zonder zijn medeweten, moet dan ook worden gezien als een uiterste middel dat wordt ingezet omdat het stoppen van het geweld en het toe leiden naar passende hulp alleen op deze wijze kan worden gerealiseerd.

Verhouding beroepsgeheim, meldrecht en meldcode

De verhouding tussen het beroepsgeheim, de twee meldrechten en de meldcode laat zich als volgt samenvatten. De twee wettelijke meldrechten maken een inbreuk op het beroepsgeheim mogelijk. Deze meldrechten geven beroepskrachten het recht om, ondanks hun beroepsgeheim, toch een melding te doen of informatie te verstrekken, ook al hebben zij daarvoor geen toestemming van hun cliënt. De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht zorgvuldig omgaat met deze wettelijke meldrechten.

13. Adressen en websites

- **Veilig Thuis**
0800 - 2000
<http://www.vooreenveiligthuis.nl/>
- **Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW)**
www.mogroep.nl
- **Bureau Jeugdzorg (BJZ)**
www.bureaujeugdzorg.info

Telefoonnummers Bureau Jeugdzorg:
Parkstad, locaties Heerlen en Kerkrade 088-0072900
Westelijke Mijnstreek, locatie Sittard 088-0072940
Maastricht-Heuvelland, Locaties Maastricht en Heuvelland 088-0072920
- **GGD**
www.ggd.nl
- **GGZ (volwassen en jeugd)**
www.ggz nederland.nl
- **JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding**
0182-547888
www.jso.nl
- **MEE**
0900- 999 88 88
www.mee.nl
- **Politie (ook sociale jeugd- en zedenzaken)**
0900-8844 (geen spoed) / 112 (spoed)
www.politie.nl
- **Zorgadviesteam, landelijk steunpunt (ZAT)**
www.zat.nl
- **Informatie over de meldcode**
www.meldcode.nl
- **Informatie over de aanpak kindermishandeling**
www.aanpakkindermishandeling.nl
- **Informatie over huiselijk geweld**
www.huiselijkgeweld.nl
- **Informatie over meisjesbesnijdenis**
www.meisjesbesnijdenis.nl
- **Informatie over eengerelateerd geweld**
www.meisjesbesnijdenis.nl

14. Geraadpleegde informatie

- 2013, Basismodel Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, Rijksoverheid
- 2010, Ministerie VWS, Basismeldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- 2006, AMK Zuid-Holland, GGD Hollands Midden en JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, Protocol Vermoeden kindermishandeling voor het basisonderwijs, Zuid-Holland Noord
- 2005, AMK Zuid-Holland, GGD Hollands Midden en JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, Protocol Vermoeden kindermishandeling voor het basisonderwijs, Midden-Holland
- 2004, Dienst OCW Den Haag, GGD Zuid-Holland West, JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, Voorbeeld protocol voor het primair onderwijs, Den Haag
- 2010, www.forum.nl/interactieteam/pdf/eergerelateerdgeweld-b.pdf, wegwijzer eergerelateerd geweld
- 2010, www.meisjesbesnijdenis.nl
- 2005, Pharos, Gespreksprotocol Meisjesbesnijdenis
- 2005, JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, Landelijk voorbeeldprotocol Vermoeden kindermishandeling, protocol voor kinderdagverblijf, peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang.
- 2010, www.jsn.nl
- 2010, www.aanpakkindermishandeling.nl
- 2010, www.meldcode.nl